

Essay om virkelighed

”Gud er ikke en dukkefører”

Lige nu sidder jeg foran min computer, og skal til at begynde på mit essay. Eller det vil sige at jeg i det øjeblik, du læser dette, laver jeg *i virkeligheden* noget helt andet – i hvert fald i *min* virkelighed.

For ca. halvandet år siden læste jeg bogen ”Sofies Verden” af Jostein Gaarder, og selvom det er så lang tid siden, tænker jeg stadig meget over, hvad der stod i den om virkelighed. Og om den verden, vi lever i, virkelig eksisterer, eller om det blot er nogle små, sorte krøller og streger på et stykke papir, en forfatter har skrevet.

I bogen lever Sofie et helt normalt liv – til at starte med i hvert fald – men får en dag et brev, som kommer til at ændre hele hendes liv. Bare en enkelt lille lap papir med påskriften: ”Hvem er du?” og senere en, hvor der står: ”Hvor kommer verden fra?”. Det hele udvikler sig så til at hun møder Alberto Knox, som fortæller hende en masse om filosofi.

Sideløbende med Sofies historie hører man om Hilde Møller Knag – og også Sofie finder hendes navn alle mulige steder. Det viser sig, at Sofies liv er en bog, som Hildes far giver Hilde i fødselsdagsgave (og på den måde når de fødselsdagskort, Sofie får til Hilde frem til Hilde).

Næsten til sidst i bogen, finder Sofie og Alberto en bog, der er skrevet af Albert Knag – Hildes far – som hedder Sofies Verden. Den bog jeg har til at ligge ved siden af mig.

Til allersidst flygter Alberto og Sofie ud i den virkelige verden, og når frem til Hildes baghave. De finder ud af, at de ikke kan påvirke noget i den virkelige verden, de er flygtet til – dog reagerer Hilde næsten på Sofies forsøg på at tage kontakt til hende.

Det virker alt sammen meget utroligt, at de kan flygte ud i den virkelige verden og finde Hilde Møller Knag – men der er bare ét problem. De er jo stadig bare sorte krøller og streger i min bog!! De er flygtet fra en bog, men de er stadig i den! Man kan næsten sige, at de er rykket fra én virkelighed – en bog i en bog – til den næste – bare én bog.

Men er det nu også bare én bog – hvordan kan jeg vide det? Sofie anede jo ikke i starten, at hun var med i en bog, og tilmed en bog i en bog. For slet ikke at tale om bagefter, hvor de jo troede, at de var flygtet til den virkelige verden – men så blot var kommet ét niveau op. Jeg kan da ikke vide, om jeg blot er hovedpersonen i en bog om Lea Sander Berg. Måske er jeg bare tankespind i en kreativ forfatters hjerne eller måske – næsten endnu værre – er jeg *mit eget* tankespind.

Med *mit eget* tankespind mener jeg, at jeg f.eks. – i *princippet* – kunne være en psykisk syg marsmand med tvangstanker. Jeg har opfundet en anden verden på den golve Jord, hvor jeg er at underligt, blegt væsen, der lever sit liv på den pludselig grønne og frodige planet. Jeg er tåbeligt meget afhængig af den giftige ilt, og kan ikke på nogen måde leve andre steder end på Jorden.

Mars har min hjerne – selvfølgelig – gjort gold for at jeg ikke pludselig skal ”vågne op” til det hårde liv, jeg har på Mars. For hvis der simpelthen ikke er liv på Mars, kan jeg jo

ikke komme derfra. Vel?

Kunne det ikke godt være sådan, det hele hang sammen? Jeg kan ikke vide det, for hvis jeg er en psykisk syg marsmand med tvangstanker, har jeg jo tvangstanker, og ved ikke, hvordan min virkelighed ser ud. Og hvis nogen andre fortæller mig, at det er det ikke, er det jo bare være mit tankespind, der siger det.

Jeg kan huske, at da jeg læste ”Sofies Verden”, tænkte jeg meget over, om jeg mon også levede et liv, der var dikteret af en forfatter?

”Jamen, du kan jo bare løfte armen, når du vil!” ville nogen måske så sige. Det er jo også rigtig nok, men hvis jeg gør det, er det så ikke bare en slags omvendt måde for forfatteren at demonstrere hans magt på? At jeg naivt tror på, at det er min egen fri vilje? Men på den anden side ville det jo også være netop forfatteren, der fik mig til at tro det...

Men selv i ”min egen” virkelighed kan jeg nogen gange blive forvirret over, om jeg virkelig er i den virkelighed.

Jeg kan huske utallige gange, hvor jeg er vågnet mit om natten efter jeg har drømt noget virkeligt, og er i tvivl om hvor, og hvem jeg er. Bare nogle få sekunder indtil det går op for mig, at jeg bare ligger i min seng, og er mig.

Specielt kan jeg huske engang, da jeg var lille, og jeg delte værelse med min lillesøster. Jeg vågnede op i overkøjen i vores køjeseng, og alle mine sanser var forsvundet. Det var midt om natten, så jeg vidste, at det var bælgmørkt, men mine øjne virkede ikke, alt var hvidt. Jeg kunne ikke bevæge mig, jeg kunne ikke høre noget, jeg kunne ikke sige noget – jeg kunne ingenting.

I lang tid efter har jeg været overbevist om, at det var virkelighed, og at jeg virkelig *var* vågen, fordi det var så uhyggelig virkeligt. Det kunne umuligt have været noget, jeg havde drømt – den tanke strejfede mig overhovedet ikke.

Men så begyndte jeg at tænke på, om det kunne passe, at det var virkelighed? Om det bare var et mareridt?

Jeg ved det stadig ikke, og vil nok aldrig finde ud af det.

Men det er også den anden vej rundt. Tit når man drømmer, tror man, at det er virkelighed, og i det øjeblik man drømmer er man fuldstændig overbevist om, at det er virkeligheden. Så mens jeg sidder her og kigger på, hvordan mit essay lige så stille vokser frem på skærmen, kan det jo godt være en drøm.

Det kan være, at jeg om lidt vågner i min seng, og er overrasket over hvor virkelig den drøm, jeg lige har drømt, har virket. Måske er jeg en helt anden, måske bor jeg et helt andet sted. Måske er vi flyttet, og jeg drømmer, at vi igen bor i vores gamle hus, jeg igen går på min gamle skole.

Jeg tror heller ikke, at alle oplever virkeligheden som det samme – eller sagt på en anden måde: den *er* ikke det samme for alle. Der er utrolig stor forskel på, hvordan virkeligheden er for de forskellige mennesker.

Jeg har ikke den samme virkelighed, som en fattig afrikaner pige på min alder. Hun arbejder måske med at passe dyrene og med at hente vand og lave mad hele dagen. Hun har måske ansvaret for sine mindre søskende, og er ved at oplære lillesøster i at passe dyrene. Hver dag står hun tidligt op, og går ned til den forurenede flod, vasker det eneste tøj, familien har og henter vand ved samme lejlighed. Så går hun tilbage, vækker de små og går ud for at passe dyrene.

Det går formiddagen med under den stegende sol, og ved middagstid går hun igen tilbage, og laver mad – hvis der er noget – og eftermiddagen går på samme måde. Om aftenen laver hun mad – igen hvis der altså er noget – og kommer først sent i seng.

Samme dag for mig: Jeg står op, tager tøj på og går ned for at spise morgenmad – som selvfølgelig er der. Så tager jeg bussen i skole – noget den afrikanske pige kun kan drømme om – og når jeg er færdig med skolen, tager jeg hjem, laver lektier og slapper af, eller går med min hund. Så kommer mine forældre hjem, og ved halv syv-tiden er der mad – som mine forældre laver – og bagefter skal jeg måske lige hjælpe med at tage af bordet. Så kan jeg slappe af igen, se fjernsyn eller lave noget andet og gå i seng.

Det kan ikke passe, hvis man siger at de to liv lever i den samme virkelighed – det kan vi nok godt blive enige om. Men selv to personer, der lever i nogenlunde den samme virkelighed – ikke to virkeligheder er helt ens – kan opfatte deres virkelighed vidt forskelligt.

En ting, mange filosoffer har tænkt over, er, om vi ser de samme farver. Altså selvom vi kalder den samme farve for ”blå”, kan det godt være, at den ene ser den som det, den anden kalder for ”rød” og omvendt. Eller om smag er det samme.

Man kan ikke vide om det man ser, er det samme som andre ser det, ikke få det bekræftet – for man kan aldrig se gennem andres øjne, smage med deres tunge, sanser med deres sanser.

Jeg har lige læst en kort novelle om en dreng, der sidder på sit værelse på kollegiet, og får besøg af sine venner. De kommer til at snakke om tvangstanker og om at være fuldstændig overbevist om noget, der *i virkeligheden* bare er tankespind – lidt ligesom den psykisk syge marsmand med tvangstanker – og om at være på den lukkede, og at en helt almindelig pige er kommet der ind.

Den ender med, at man finder ud af at han selv er på den lukkede, og sidder og snakker med sig selv. Så sådan kan det jo også være med mig..?

Jeg tror ikke, man kan snakke om *virkeligheden*, som sådan, men *virkeligheden* er subjektiv. Han, hun, den, det har hver sin virkelighed, hver sit liv, eksisterer hver for sig.

Selvom nogen knytter sig utroligt meget til hinanden, lever de stadig – om de vil være ved det eller ej – i hver sin virkelighed. Når de, en sjælden gang, er væk fra hinanden, kan de ikke vide – i *principet* – om den anden stadig eksisterer, eller hvad de laver.

Man kan aldrig vide det, men lige nu er *det* her min virkelighed. Lige nu er jeg mig, bor, hvor jeg bor, går i skole, hvor jeg går i skole. Jeg eksisterer i *den her* virkelighed, ikke i nogen som helst anden. Måske sover jeg, måske er det bare tvangstanker, men lige nu er jeg her. Virkeligheden for mig er den her – og en anden for nogen andre.

Virkeligheden er subjektiv og øjeblikkelig.